

פתרון הבחינה בתנ"ך, 2 יחידות לימוד- קיץ 2011

שאלונים: 137,001203

מוגש על-ידי: גליה סמו, חווה צדוק, דנית בר-אור סבאג

מורות לתנ"ך ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון – קטע שלא נלמד

ענה על שלוש שאלות: שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 2-4.

שאלה 1

ה' חולל את נס ביקוע ים סוף בכך שהורה למשה לנטות את מטהו על הים והים ייפרד לשני חלקים: "ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו" (פסוק 16 או: פסוק 21). בני ישראל עברו בחרבה כאשר הים עומד כחומה מימינם ומשמאלם: "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם (פסוק 22). הצבא המצרי טובע כאשר ה' מורה למשה לנטות את מטהו ואז חומת המים מתמוטטת, המים כיסו את הצבא המצרי, שהתקשה לנוס במרכבותיו כיוון שה' הסיר את אופני המרכבות: "וישבו המים וכיסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד" (פסוק 28).

שאלה 2

עמוד הענן התייצב מאחורי בני ישראל וחצץ בינם לבין הצבא המצרי. "ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחוריהם. ויבוא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל" (פסוקים 19-20).

שאלה 3

המצרים ידעו שה' נלחם לישראל, כיוון שה' הסיר את אופני המרכבות וגרם למרכבות להתנהל בכבדות "וישקף ה' אל מחנה מצרים... ויהם את מחנה מצרים ויסר את אפן מרכבותיו וינהגו בכבדות" (פסוק 25).

שאלה 4

בפסוק 13: השורש י.ר.א מתאר את פחדו של העם מפני המצרים. השורש ר.א.ה מתאר את ישועת ה', כיוון שהעם רואה את נצחונו של ה' על המצרים, ונס הנצחון כה גדול עד שלעולם לא יראה עוד מחזה שכזה. הקשר הוא: למרות שהעם פחד מהמצרים, משה מרגיע אותם שאין סיבה לפחד כי ה' ינצח את המצרים.

בפסוקים 30-31 : השורש י.ר.א מבטא את אמונת העם בה' בעקבות הנס שה' עשה. השורש ר.א.ה מתאר את הנצחון : עם ישראל רואה את ה' מנצח את המצרים. הקשר הוא : בגלל שהעם ראה את נצחונו הפלאי של ה' על המצרים, העם האמין בה'.

פרק שני – נושא הגג: "מלכים ונביאים"

ענה על שתי שאלות : על אחת מהשאלות 5-6, ועל אחת מהשאלות 7-8.

בכל אחת מהשאלות שבחרת על שניים מהסעיפים א-ג.

שאלה 5

סעיף א'

(1) דוגמאות להגזמה (על התלמיד לציין אחת):

- פסוק 2 : "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראלי"- המחבר מציג את כל עם ישראל נקהל אל ירושלים.
  - פסוק 5 : "... מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא ימנו מרב"- המחבר מציין כמות אדירה, בלתי נתפסת של קורבנות המוקרבים במעמד זה. מטרת ההגזמה : לפאר ולהאדיר את טקס חנוכת בית המקדש.
- (2) החג הנוכח בפסוק 2 הוא חג הסוכות.
"ירח איתנים" הוא "החדש השביעי" המכונה בימינו חודש תשרי.

סעיף ב'

- (1) הכרובים הם מלאכים שומרים, מגנים.
בבראשית ג' תפקיד הכרובים לשמור על הכניסה לגן-עדן מפני האדם.
במלכים א', ח' תפקיד הכרובים לשמור, להגן על ארון ה'.
- (2) ארון ברית ה' מכונה כך, משום שבארון נמצאים לוחות הברית ועליהם עשרת הדברות אשר קיבל משה מה' בהר סיני במסגרת כריתת הברית בין ה' לעם ישראל.

סעיף ג'

- (1) הקושי התאולוגי במילים "מכון לשבתך עולמים" הוא : כיצד יתכן שה' מתואר כמוחשי, כיושב בבית המקדש, והרי ה' הוא מופשט ואינו נמצא במקום מסוים?
- (2) לפי פירוש רלב"ג, לא ה' נמצא בבית המקדש, אלא השכינה האלוהית השוהה במקדש יותר מאשר כל מקום אחר.

שאלה 6

סעיף א'

- (1) שיטת ההגליה האשורית היא חילופי אוכלוסיה. הגליית ישראל לרחבי האימפריה האשורית, והבאת עמים אחרים שהוגלו ע"י אשור לישראל: "ויגל ישראל מעל אדמתו אשורה... ויבא מלך אשור מבבל ומכותא ומעוא... וישב בערי שמרון תחת בני ישראל" (פסוקים 23-24).
- (2) הסיבה לשימוש בשיטה זו הוא "הפרד ומשול". חילופי האוכלוסייה יוצרים קבוצות מיעוט במקום זר להם, ומונעים מהם להתקומם כנגד השלטון הכובש.

סעיף ב'

- (1) שני המעשים שעשה ירבעם הם:
- הקמת במות: "ויעש את בית במות".
  - מינוי כהנים מקצוות העם אשר אינם משבט לוי: "ויעש כהנים מקצוות העם אשר לא היו מבני לוי".
- (2) הסופר רומז באמצעות דמיון זה להשפעתו השלילית של ירבעם כמי שחטא לה' במעשיו ואף גרם לעם ללכת בדרכיו הנלוזות ולחטוא גם כן.

סעיף ג'

- (1) ההשקפה הדתית אמונית בכינוי "אלוהי הארץ" היא אלוהות מקומית. לכל אל יש שטח משלו, וכל הנמצא בשטחו חייב לעובדו.
- (2) האריות אשר שלח ה' בשומרונים להורגם, הם אלה שגרמו להם ללמוד את "משפט אלהי הארץ". לימוד זה נעשה ע"י כהן ישראלי אשר הוחזר מהגלות לשומרון.

שאלה 7

סעיף א'

- (1) ירמיה מנבא עונש גלות ליהואחז וליהויכין.
- יהואחז עתיד למות בגלות: "אל שלם בן יאשיהו.. המולך תחת יאשיהו.. כי במקום אשר היגלו אותו שם ימות ואת הארץ הזאת לא יראה עוד". גם יהויכין עתיד למות בגלות, על אף שירצה לשוב לארץ, וצאצאיו לא ימלכו על יהודה: "והטלתי אותך.. על הארץ האחרת ושם תמותו".
- (2) יהויקים יזכה ביחס משפיל לאחר מותו:
- לא יספדו לו לא כאדם פשוט ולא כמלך: "לא יספדו לו הוי אחי והוי אחות לא יספדו לו הוי אדון והוי הדה".
  - ייקבר קבורת חמור בזויה: "קבורת חמור יקבר".
  - גופתו תושלך מחוץ לשערי ירושלים: "סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים".

סעיף ב'

- (1) ההתנהגות הנדרשת ממלך יהודה על פי פסוקים 13-17 היא:
- לחיות חיי פאר יחסיים מבלי להגזים בצבירת הון ופאר עצמיים: "אביך הלוא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה" (פסוק 15).
  - לשפוט בצדק ולהגן על שכבות חלשות: "ועשה משפט וצדקה דן דין עני ואביון..". (פסוקים 15-16).
- (2) יהויקים מגזים ומתמקד בצבירת הון עצמי, חי חיי פאר מופלגים: "אבנה לי בית מידות ועליות מרוחים וקרע לו חלוני.. ומשוח בששר" (פס' 14), אן: "כי אין עיניך וליבך כי אם על בצעך" (פס' 17).
- כמו כן יהויקים לא שופט בצדק שכבות חלשות ועושק אותן: ועל הדם הנקי לשפוך ועל העושק ועל המרוצה לעשות.. (פס' 17).

סעיף ג'

- (1) הדימוי בפסוק 24 הוא דימוי יהויכין לחותם של ה'. מדובר בתכשיט כגון שרשרת טבעת או צמיד שהיה ענוד על אדם ומכיל את החותם שלו- מעין פריט מזהה. יהויכין מדומה לחותם ה' שה' החליט לנתק ממנו- לפיכך יהויכין שהיה עד עתה מלך יהודה- לא יהיה עוד מלך. הדבר מתקשר לגורלו של יהויכין באופן הבא: יהויכין עתיד לגלות מארצו, ולפיכך לאבד את מלכותו.
- (2) האירוע הוא גלות יהויכין לבבל אשר התרחש בשנת 597 לפנה"ס.

שאלה 8

סעיף א'

- (1) פירושים למילים: "שיר למעלות" (על התלמיד לציין שניים):
- שיר שהושר בעת העלייה לעיר ירושלים בשלוש הרגלים או בחגי ישראל.
  - שיר שהושר בעת החזרה מן הגלות לארץ.
  - שיר שהושר בעת העלייה במדרגות המקדש- על פי פירוש חז"ל היו במקדש 15 מדרגות בכניסה למקדש ועל כל מדרגה הושר אחד מ 15 המזמורים בספר תהלים הפותחים בכותרת: "שיר למעלות".
- הפירוש המתאים ביותר למזמור קכ"ב הוא הפירוש הראשון וזאת מכיוון שהמשורר מתאר את הגעתו לירושלים, ומתפעל מיופייה: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" (פסוק 1) או "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" (פסוק 2).

אפשרות נוספת היא: הפירוש השני- שיר שהושר בעת החזרה מן הגלות לארץ- ההתרגשות בעת העלייה לירושלים אחרי שנות הגלות הרבות, כמו כן המזמור עוסק בתפקידה של ירושלים כגורם מאחד של העם, וניתן לשער כי לאחר החזרה מן הגלות חשו שבי ציון איחוד מחודש באמצעות ירושלים: "ששם עלו שבטים שבטי יה...". (פסוק 4) או "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" (פסוק 2).

יתקבלו ציטוטים נכונים נוספים המבוססים על הנחת היסוד של החזרה מן הגלות.

(2) הסבר משמעות הביטוי: "כעיר שחברה לה יחדו" (על התלמיד לציין פירוש אחד):

- מבני העיר ירושלים סמוכים זה לזה, העיר בנויה בצפיפות מרשימה ומסודרת.
- התחושה שיוצרת ירושלים בלבבות העם- היא גורמת לאיחוד לבבות בקרב העם.

סעיף ב'

חשיבותה של ירושלים בתחומים שונים (על התלמיד לציין שני תחומים):

- מעמד דתי: "להודות לשם ה'" – בית המקדש ניצב בירושלים, ולכן חשיבותה של ירושלים ניכרת בעצם היותה מרכז דתי.
- מעמד פוליטי: "כסאות לבית דוד" – בירושלים ניצב ארמון המלך, ולפיכך ירושלים הייתה מרכז פוליטי בעבור העם.
- מרכז משפטי: "כי שמה ישבו כסאות למשפט" – בירושלים ניצבו בתי המשפט, ולפיכך שימשה ירושלים מרכז משפטי. אן: המלך ישב בירושלים ושימש כשופט, ולכן היוותה ירושלים מרכז משפטי.

סעיף ג'

(1) אחדות העם על פי המזמור (על התלמיד לציין ראיה אחת):

- "כעיר שחברה לה יחדו"- ירושלים גורמת לאיחוד לבבות בני העם. כל העם מגיעים אל העיר, פוגשים זה את זה, והדבר מביא לקירוב לבבות (במסגרת חגים או עצרות עם).
- "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך"- הכמיהה לשלום ירושלים היא כמיהה לאומית, והרצון שישכון בעיר שלום, גורמים לאיחוד לבבות.
- תתקבלנה תשובות נוספות המבוססות על הטקסט.

(2) השלווה הפנימית בקרב אוהבי ירושלים: "שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך"- שלום ירושלים יגרום לעם לחיות בשלווה.

פרק שלישי – נושא החובה: "עלילות הראשית"

ענה על אחת מהשאלות 9-10.

שאלה 9

סעיף א'

נקודות הדמיון בתפקיד המאורות הן (על התלמיד לציין שתיים):

- לציין את מועדי השנה.
- להבדיל בין היום ללילה.
- להאיר את הארץ.

סעיף ב'

- (1) בפסוק 24 מהלל המשורר את ה' על מעשי הבריאה הרבים שעשה ה' בחוכמתו הרבה.
- (2) תיאורי היום והלילה מעידים על חכמת ה' בבריאה. ה' יצר מחזוריות קבועה: הירח זורח בלילה והשמש ביום, וכן לכל זמן יש תכלית משלו. הלילה נועד לאפשר לחיות הטרף לצאת ממעונם ולצוד, ואילו היום נועד לאדם ולביצוע עבודתו.

שאלה 10

סעיף א'

(1) הדמיון:

הן נח ומשפחתו והן אתנפשתים מקבלים ברכה מהאל לאחר המבול.
 "ויברך אלוהים את נח ואת בניו..." (פסוק 1)
 "עלה אנלל... ויברכנו..." (שורות 197-200)
 ההבדל:

בעוד נח נותר בן תמותה ומת בסופו של דבר: "ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמישים שנה וימת", בעלילות גלגמש אתנפשתים קיבל חיי נצח והפך לבן אלמות, אל: "ועתה אתנפשתים ואשתו לו יהיו כמונו- אלים!".

(2) תפיסת היסוד בתנ"ך היא שהאדם הוא בן תמותה, זמני ואפסי לעומת האל, ולעולם לא יוכל להידמות לו. כך בבראשית ג, 22-24 אלוהים מונע מהאדם את האפשרות להמשיך ולשהות בגן עדן ולאכול מעץ החיים, על מנת שלא יהפוך להיות נצחי כמוהו.

סעיף ב'

(1) חטאו של חם (על התלמיד לציין אחד):

- חם לא נוהג בכבוד כלפי אביו, כאשר הוא פונה לאחיו ומספר להם על נח השוכב ערום באוהלו במקום לכסותו ולשמור על הדבר בלבו.
- חם, לפי חז"ל, ביצע מעשה מיני מגונה באביו, נח.

(2) הסבר לאי ההתאמה בין החוטא למקולל (על התלמיד לציין אחד):

- זהו סיפור אטיולוגי הבא להסביר מדוע עמי כנען, שיצאו מכנען בנו של חם, הם נחותים ומשועבדים לעם ישראל.
- גמול דורות: כנען נענש על חטאי אביו, חם.
- לאחר המבול אלוהים ברך את נח ובניו, ולכן אין אפשרות לקלל את בנו של נח, חם, ונותר לו לקלל את בן החוטא, כנען.

פרק רביעי – נושאי הבחירה

בפרק זה חמישה נושאים, ובכל נושא שתי שאלות. עליך לבחור בשלושת הנושאים שלמדת, ולענות על שאלה אחת מכל נושא שבחרת.

נושא בחירה: "חורבן גלות וגאולה"

שאלה 11

סעיף א'

הצומות שזכריה מזכיר (על התלמיד לציין שניים):

- צום הרביעי- י"ז בתמוז, נקבע בעקבות הבקעת חומות ירושלים וכיבוש העיר.
- צום החמישי- ט' באב, נקבע בעקבות חורבן בית המקדש.
- צום השביעי- ג' תשרי, נקבע בעקבות רצח גדליהו ובריחת שארית העם מפחד הבבלים.
- צום העשירי- י' בטבת, נקבע בעקבות תחילת המצור על ירושלים.

סעיף ב'

(1) ההבטחה המובעת באמצעות שימוש חוזר בהשוואה הניגודית ובמילה "זממתי" היא הבטחה לשינוי במצב העם בעתיד: כשם שה' שקד להרע לעם בעבר, כך ישקוד ויתכנן להיטיב איתם בעתיד.

"כַּאֲשֶׁר הייתם קללה בגויים... בְּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם", "כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהָרַע לָכֶם... בְּן שְׁבַתִּי זָמַמְתִּי בִימֵי הָאֱלֹהִים לְהִיטִיב אֶת יְרוּשָׁלַיִם".

(2) הצומות הנזכרים בזכריה ח' יהפכו בעתיד מימי אבל לימי שמחה. "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים" (פסוק 19).

שאלה 12

סעיף א'

נבואת הנחמה החוזרת אצל שני הנביאים היא חזרת העם מהגלות לארצו. ביחזקאל ל"ז מנבא הנביא, כי שתי הממלכות ישראל ויהודה המצויות בגלות תחזורנה חזרה לארץ ותתאחדנה שוב לממלכה אחת תחת שלטון אחד של מלך מבית דוד.

בישעיה מ' מנבא הנביא, כי ה' יקבץ את ממלכת יהודה הפזורה בגלות וישיב אותה בחזרה לארץ.

סעיף ב'

- (1) החזרה על המילה "אחד" מדגישה את רעיון האחדות: לאחר החזרה לארץ שתי הממלכות- ישראל ויהודה תתאחדנה מחדש, תחת שלטון אחד של מלך מבית דוד: "ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ... ומלך אחד יהיה לכלם... ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם.
- (2) הסבר הרעיון המודגש באמצעות "מקדשי בתוכם לעולם" הוא נצחיות האל. ה' יהיה אלוהי עם ישראל לנצח באמצעות קיום המקדש.

נושא בחירה: "אדם וגורלו בספרות החכמה"

ענה על אחת מהשאלות 13-14

שאלה 13

סעיף א'

(1) דרכים להשגת חוכמה האנושית (על התלמיד לציין שתיים):

- "ישמע חכם ויוסף לקח"- באמצעות שמיעת דברי חוכמה.
- "ונבון תחבולות יקנה"- באימוץ תחבולות.
- "להבין משל ומליצה"- באמצעות הבנת משלים ופתגמים.
- "דברי חכמים וחידותם"- שמיעת דברי חוכמה וחידות.

(2) מאפיין אחד של החוכמה האלוהית: האדם אינו יכול למצוא אותה, היא נסתרת.

סעיף ב'

כיוון שבפסוקים הקודמים נאמר שהאדם אינו יכול למצוא את החוכמה האלוהית, אומר אלוהים לאדם שפסגת החוכמה שהוא יכול להשיג היא להאמין בה' ולסור מרע, כלומר לעשות מעשים טובים.

שאלה 14

סעיף א'

- (1) המלצת קהלת לאדם היא לאכול, לשתות, ליהנות מפרי עמלו ומהחיים בכלל.
 (2) לדעת קהלת, לא כל אדם יכול ליישם המלצה זו, שכן היכולת ליהנות מהחיים קבועה מראש ע"י האלוהים: "וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלוהים הוא".

סעיף ב'

- (1) המסקנה של קהלת שהעולם מתנהל במחזוריות קבועה, הקבועה וידועה מראש, ואין האדם יכול לשנות במעשיו דבר. המילים "והאלוהים יבקש את הנרדף" מתקשרות למסקנה זו, משום שלפיהן אלוהים הגורם לאירועים השונים לרדוף זה את זה, לחזור על עצמם במחזוריות קבועה.
 (2) לפי המדרש, הנרדף הוא האדם אשר פגעו בו, האדם שה' ינקום באלה שרדפו ופגעו בנרדף, הפגוע.
 המדרש מבסס את דבריו על פסוקים 16-17 בהם אומר קהלת שבמקום שבו אמור להיות צדק, בבית המשפט, יש רשע, לכן ה' הוא זה שישפוט את הרשעים.

נושא בחירה: "חיי הפרט והכלל בראי השירה"

ענה על אחת מהשאלות 15-16

שאלה 15

סעיף א'

- (1) מעמדו של הר ציון בספר תהלים: הר ציון הוא ההר עליו בנוי בית המקדש, הר מרכזי וחשוב: "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון". אן זהו ההר האמיתי עליו בנוי המקדש לאל האמיתי, ולא ההר עליו היה בנוי המקדש לאל בעל. אן שה' הטיל את חסדו על ירושלים כולה ובכללה גם על הר ציון (פסוק 10).
 (2) הר ציון על פי מגילת איכה הפך מהמקום המקודש ביותר לעם, המקום עליו ניצב בית המקדש של אלוהי ישראל, למקום שומם, ריק מאדם, אבל ונטוש, ולאור זאת השתלטו עליו ופלטו לשטחו חיות טרף. הסיבה לכך הייתה כיבוש ירושלים על ידי בבל וחורבן בית מקדש ראשון. אן חטאי העם כפלי ה'.

סעיף ב'

- (1) רמזים למלחמה המאיימת על ירושלים (על התלמיד לציין שתי דוגמאות):
- "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו" - בפסוק זה נרמז על מלכים שחוברים יחדו על מנת לצאת ולהלחם כנגד ירושלים ותושביה.

- "המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו"- המלכים שאיימו על ביטחונה של העיר ירושלים הובסו במלחמה.
  - "רעדה אחזתם שם חיל כילדה"- המלכים שהתכוונו לצאת ולהילחם כנגד ירושלים ותושביה סיימו את המלחמה בתבוסה צורמת ומבזה- הם מתוארים בזלזול כמו אישה בעת לידה הרועדת וזקוקה נואשות לסיוע.
  - "ברוח קדים תשבר אניות תרשיש"- רמז למעורבות האל כנגד המלכים שביקשו להזיק ולפגוע בעיר ירושלים. האל פגע ומיגר אותם כשם שרוח קדים מכלה אוניות.
  - תתקבל תשובה נוספת המבוססת על הטקסט.
- (2) דוגמאות המבטאות את הקשר הקרוב של ה' לעיר ירושלים (על התלמיד לציין שלוש):
- "גדול ה' ומהולל מאוד בעיר אלוהינו הר קדשו"- גדולת ה' באה לידי ביטוי באמצעות הר הקודש הניצב בעיר ירושלים.
  - "אלהים בארמונותיה נודע למשגב"- גדולת ה' וכוחו באים לידי ביטוי באמצעות התבוננות בבתי העיר המפוארים.
  - "כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יכוננה עד עולם"- ירושלים מכונה עיר ה', ובזכות האל היא עתידה להישאר יציבה לנצח.
  - "דמינו ה' חסדך בקרב היכלך"- העם מודע לעובדה שהאל פורש את חסותו על המקדש ועל העיר כולה.
  - "ישמח הר ציון.. למען משפטיך"- בזכות משפט הצדק ואמות מידת המוסר הטובות של האל ירושלים והר הבית חשים בטוחים (דימוי לביטחון התושבים).
  - תתקבל תשובה נכונה נוספת המבוססת על הטקסט.

שאלה 16

סעיף א'

- שתי תקופות החיים הן: ילדות/נעורים וזקנה.
מאפייני תקופת הנעורים (על התלמיד לציין שניים):
- שמחה: על האדם לשמוח בתקופה זו של חייו.
  - לעשות כל אשר עיניו רואות ולבו חפץ לעשות.
  - תקופה של אור.
  - תקופה של בריאות.
  - תקופות קצרות החולפות מהר.

מאפייני תקופה הזקנה (על התלמיד לציין שניים):

- תקופה שהאדם לא חפץ בה, תקופה רעה.
- חושך, אי השתפרות המצב.
- התפוררות והחלשות הגוף בעת הזקנה: רעד הידיים והרגליים, נשירת השיניים וכד'.

סעיף ב'

(1) בחלק הראשון של הפסוק ממליץ קהלת לאדם ליהנות מהחיים ולעשות ככול העולה על דעתו, ואילו בחלק השני מזהיר קהלת את האדם מפני תוצאות מעשיו עליהם יישפט בפני אלוהים.

(2) הטוענים כי שני חלקי הפסוק משלימים זה את זה, מסבירים שקהלת אמנם ממליץ לאדם ליהנות מחייו, אך במידה, בגבול הטעם הטוב, שכן עליו לזכור כי לאחר מותו יישפט על מעשיו בפני האל.

נושא בחירה: "חוק וחברה במקרא"

ענה על אחת מהשאלות 17-18

שאלה 17

סעיף א'

(1) דרישות התורה המדגישות את הצורך לסייע לנזקקים [על התלמיד לציין שלוש]:

- "ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו..." - אדם שקצר את שדהו ושכח חבילת שיבולים קצורה נאסר עליו לשוב ולקחת חבילת עומר זה - אלא להשאירו בעבור העניים.
  - "כי תחבוט זיתך לא תפאר אחרריך" - אין לחזור ולחבוט בענפי עץ הזית עד לנשירת אחרוני הזיתים מן העצים אלא להשאירם לעניים.
  - "כי תבצור כרמך לא תעולל אחרריך" - אסור לחזור ולבצור את אשכולות הענבים שטרם הבשילו בשלב מאוחר יותר, אלא יש להשאירם לשכבות החלשות.
- (2) החוק שלפיו פועלת רות הוא חוק הלקט - על פי חוק הלקט העני רשאי להיכנס לשדה ולאסוף את השיבולים שנפלו בעת הקציר. רות פועלת על פי חוק זה כאשר היא נכנסת לשדה של בועז, ומלקטת את השיבולים שנפלו בעת הקציר.

סעיף ב'

מעשים של בעז המלמדים על נדיבותו הרבה כלפי רות (על הנבחן לציין שניים):

- "אל תלכי ללקוט בשדה אחר... וכה תדבקין עם נערוטיי" - בעז נותן לרות את הזכות להישאר בשדה בעז לאורך כל תקופת הקציר, כך לא תצטרך לנדוד משדה לשדה.
- "הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך" - בעז הורה לנעריו שלא להציק ולא להטריד את רות, ולהניח לה לקצור מבלי לפגוע בה.

- "יצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים" – בועז נותן לרות את האפשרות לשתות ממי הקוצרים.

שאלה 18

סעיף א'

(1) נקודות דמיון (על התלמיד לציין אחת):

- שני החוקים עוסקים ברצח בשגגה.
- שני החוקים מבחינים בין רצח של אדם חופשי לרצח של עבד.
- שני החוקים מנוסחים באופן קזואיסטי.

נקודת הבדל:

- בעוד שבמקרא העונש על רצח בשגגה הוא עיר מקלט, בחוקי החתום העונש הוא קנס כספי בגין שני בני אדם, תשלום הוצאות קבורה ומשכון המשק עד לתשלום הקנס.
- (2) הסיבה להבדל היא ההומניות של המקרא. לעומת הענישה במזרח הקדום, במקרא הרוצח עצמו נענש.

סעיף ב'

- (1) לפי אבן עזרא, המקום אליו יש לנוס הוא עיר המקלט. לפי גורדון, בתחילה המקום אליו נס הרוצח היה המזבח, ולאחר שהעם העם נכנס לארץ הקימו ערי מקלט אליהן נס הרוצח.
- (2) האדם שזכאי לנוס שמה הוא הרוצח בשגגה. האמירה "ומעם מזבחי תקחנו למות" מכוונת לשופט / גואל הדם / מבצע גזר הדין.

נושא בחירה: "המאבק לחברה מוסרית – ערך מרכזי בנבואה"

ענה על אחת מהשאלות 19-20

שאלה 19

סעיף א'

- (1) המטרה של השימוש במשל בשמ"ב י"ב: לגרום לדוד לשפוט את התנהגותו בפרשת בת שבע ואוריה החיתי ולפסוק לעצמו עונש באופן אובייקטיבי. המטרה של השימוש במשל בישעיה ה' היא לגרום לעם לפסוק שהוא אשם ולגרום לו לחוש אשמה על כפיות הטובה שלו כלפי ה'.
- (2) תוכן המשל והצגתו לדוד סייעו להשגת המטרה, כיוון שנתן מטשטש פרטי זיהוי שיכולים לרמוז לדוד על זהותו של ה"עשיר":
- הוא אומר שהארוע התרחש ב"עיר אחרת" ולא בירושלים.
  - אין התאמה מדויקת בין פרטי המשל לפרטי הנמשל, כמו: במשל הכבשה נשחטת, בנמשל אוריה נרצח.

סעיף ב'

שתי דוגמאות לעוול שגרם העשיר לרש :

- "ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה"- מדגיש עד כמה הרש חסר כל, למעט הכבשה היחידה שלו.
- "ותגדל עמו ועם בניו יחדיו, מפתו תאכלו ומכיסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת"- מדגיש עד כמה אכזריות יש בשחיטת הכבשה שהיתה אהובה במיוחד על הרש.

שאלה 20

סעיף א'

(1) הדרך של העם לעבוד את ה' היא באמצעות הבאת קורבנות. דוגמאות (על התלמיד לציין שתיים):

- "שנאתי מאסתי חגיכם ולא אריח בעצרותיכם"- העם מקריב קורבנות.
- "כי אם תעלו לי עולות"- העם מקריב קורבנות.
- "מנחותיכם לא ארצה"- העם מקריב קורבנות.
- "שלם מריאכם לא אביט"- העם מקריב קורבנות.
- כן תתקבלנה דוגמאות נכונות נוספות.

(2) שתי הצעות של העם :

- "האקדמנו בעולות, בעגלים בני שנה?"- העם מוכן להקריב קורבנות מובחרים, עגלים בני שנה, כדי לכפר על חטאיו.
  - "הירצה ה' באלפי אילים, ברבבות נחלי שמן?"- העם מוכן להקריב אלפי קורבנות ולהביא שמן רב כדי לכפר על חטאיו.
  - האתן בכורי פשעי?"- העם מוכן להקריב את בניו הבכורים כדי לכפר על חטאיו.
- ה' דורש מן האדם : "עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוהיך"- לעשות משפט וחסד ולהצניע את הקרבת הקורבנות.

סעיף ב'

בלק מלך מואב שכר את שירותיו של בלעם בן בעור על מנת לקלל את עם ישראל. בכל פעם שבלעם פתח את פיו על מנת לקלל את העם ה' גרם לו לברכו במקום.